

HAYEF: Journal of Education

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği Kısa Formu C'nin Türk Kültürüne Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Çiğdem AKIN ARIKAN¹ , Şule BAŞTEMUR² , Selen DEMİRTAŞ ZORBAZ³

¹Ordu Üniversitesi, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Anabilim Dalı, Ordu, Türkiye

²Ordu Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Anabilim Dalı, Ordu, Türkiye

³Ankara Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

Öz

Sosyal beğenirlik, araştırmalarda veri geçerliliğini tehdit eden faktörlerden biridir. Bu nedenle Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği Kısa Formu C'nin kullanımının artması, sosyal beğenirlik ölçeklerinin görünür kılınması ve yapılacak araştırmalarda sosyal beğenirlik hatasının kontrol edilmesi önemli görülmektedir. Bu araştırmanın amacı Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği Kısa Formu C'nin (Reynolds, 1982) Türkiye üniversite örnekleminde geçerlik ve güvenirlik çalışmasının gerçekleştirilmesidir. Bu araştırmanın çalışma grubunu dört farklı devlet üniversitesinden 492'si (%66,8) kadın ve 245'i (%33,2) ise erkek toplam 737 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Ölçeğin uyarlama çalışması kapsamında açımlayıcı faktör analizi, paralel analiz ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi tetrakorik korelasyonlara dayalı olarak ve doğrulayıcı faktör analizi ise kestirim yöntemlerinden WLSMV kestirim yöntemi kullanılarak Mplus programında gerçekleştirilmiştir. Açımlayıcı faktör analiziyle orjinali tek boyut olan ölçek iki boyutlu olarak çıkmış ve doğrulayıcı faktör analiziyle önerilen modele ilişkin uyum katsayılarının iki boyutlu yapıyla uyum gösterdiği bulunmuştur. Sonuç olarak Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği Kısa Formu C'nin Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin sosyal beğenirliğini ölçmede yeterli geçerliğe ve güvenirlığe sahip olduğu ortaya koyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal beğenirlik, geçerlik, güvenirlik, doğrulayıcı faktör analizi.

Adaptation of the Marlowe–Crowne Social Desirability Scale Short Form C to the Turkish Culture: Validity and Reliability Study

Abstract

Social desirability is one of the factors threatening data validity in research. Therefore, the purpose of this research is the examination of the validity and reliability of the Marlowe–Crowne Social Desirability Scale (MC-SDS) Short Form C (Reynolds, 1982) in university samples in Turkey. The study group for this research consisted of 737 university students (492 females, 66.8% and 245 males, 33.2%) from four different public universities. Within the scope of the adaptation study, exploratory factor analysis (EFA), parallel analysis, and confirmatory factor analysis (CFA) were performed. EFA was performed on the basis of tetrachoric correlations, and CFA was performed in the Mplus program using the weighted least squares means and variance estimation method. As a result of EFA, the scale, which is one-dimensional in the original form, was found to have two dimensions, and as a result of the CFA, standardized coefficients and fit indices with the two-dimensional structure. As a result, MC-SDS Short Form C reveal that the scale has sufficient validity and reliability to measure social desirability among university students in Turkey.

Keywords: Social desirability, validity, reliability, confirmatory factor analysis

İletişim Kurulacak Yazar / Corresponding Author: Şule BAŞTEMUR E-posta / E-mail: sulebastemur@gmail.com

Cite this article as: Akin Arıkan, Ç., Baştemur, Ş. ve Demirtaş Zorbaz, S. (2021). Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği Kısa Formu C'nin Türk Kültürüne Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *HAYEF: Journal of Education*, 18(2), 278-294.

Giriş

İnsanın konu olduğu ve verilerin insanlardan toplandığı araştırmalarda değişkenleri etkileyebilecek olan dış etkenleri kontrol etmek, çoğu araştırmacının önemle üzerinde durduğu bir konudur. Araştırmaların veri geçerliliğini tehdit eden bu faktörlerden birisi de sosyal beğenirliktir (Krumpal, 2013). Sosyal beğenirlik, katılımcıların öz bildirimde bulunurken yanıtlarını sosyal normlara uygun olarak vermeleri (King ve Bruner, 2000) ve kendilerini normatif olarak olumlu sunmaları (Ellingson ve ark., 2001) durumudur. Özellikle öz-bildirime dayalı ölçeklerin cevaplanmasında katılımcıların yanlış şekilde cevap vermeleri durumu ile karşılaşılabilir. (Paulhus, 1991). Bireyler bu ölçeklerin sosyal olarak uygun olduğunu düşündükleri maddelerine yüksek, uygun olduğunu düşünmedikleri maddelere ise düşük puanlar vermektedir. Bu durum da verilerde geçersiz veri sorununa neden olabildiği gibi (Robert ve Karran, 2000) analiz sonuçlarının da yanlış olmasına neden olabilmektedir (Crowne ve Marlowe, 1960). Dolayısıyla öz-bildirime dayalı ölçeklerin kullanıldığı araştırmalarda sosyal beğenirliği kontrol edebilmek, araştırma sonucunda ortaya çıkan bulgulara olan güveni de arttırabilecektir.

Sosyal beğenirlik kavramına yönelik farklı bakış açıları bulunmaktadır. Bu bakış açılarından ilki sosyal beğenirliğin bir kişilik özelliği olduğu yönündedir (Paulhus, 1984). Nitekim sosyal beğenirlik literatürde sıklıkla kişilik özelliklerinin incelendiği araştırmalarda kullanılmaktadır (Reynolds, 1982). Bu araştırmalarda verilen yanıtların geçerliliğini destekleyen kanıtlar sağlamak için ölçekler kullanılmaktadır (Beretvas ve ark., 2002). Bunun nedenlerinden biri bireylerin kendilerinde var olan olumsuz kişilik özelliklerini saklama eğilimleridir. . Paulhus'un (1984) önerdiği iki boyutlu bir sosyal beğenirlik modeline göre, bireyler sosyal onay arayışı içerisinde ve kendini olduğu gibi değil, olmasını istediği gibi göstermektedir. Bu durumun da kimi zaman bir kişilik özelliği kimi zaman ise bir ihtiyaç olarak değerlendirilmesi söz konusudur (Karaşar ve Öğülmüş, 2016). Kişilik özelliği olarak değerlendirildiğinde, sosyal beğenirliği yüksek olan kişilerde de öz aldatma (self-deceptive enhancement) ve izlenim yönetimi (impression management) olarak tanımlanan iki kişilik özelliği de sıklıkla görülmektedir. Öz aldatma bireyin kendini farkına varmadan olumlu şekilde değerlendirmesi, izlenim yönetimi ise bilinçli şekilde kendini sosyal normlara uygun şekilde yansıtmasıdır. Bu sebeple de bu kişilik özelliklerine sahip kişiler sosyal beğenirliğe uygun şekilde davranmaktadır. Bir diğer bakış açısına göre ise birey cevap vermekten kaçındığı sorular olduğunda (örn, din, politik yönelim, ırkçılık) kendi düşüncelerini değil, duyulmak istenen cevapları vermektedir (Phillips ve Clancy, 1972). Gerek bir kişilik özelliği olarak gerekse doğru ve içten cevap vermekten kaçınma ihtiyacı olarak sosyal beğenirlik, yanlış bilgilerin elde edilmesine yol açabilmektedir. Bu nedenle sosyal beğenirlik hatasını kontrol etmek öz-bildirime dayalı ölçeklerin kullanıldığı araştırmalarda bulguların daha sağlıklı yorumlanabilmesi için gereklidir.

Sosyal beğenilik hatasını ölçmede en sık başvurulan yöntem ölçme araçlarının kullanılmasıdır. Bunun yanı sıra, kullanılan bazı diğer teknikler de bulunmaktadır. Bu tekniklerden ilki anonimlik ve gizliliklidir. Bu teknikte ölçek uygulamaları isimsiz ölçekler aracılığıyla ya da çevrimiçi ölçekler (bilgisayar, telefon, tablet vs) gibi yüz yüze olmayan ortamlarda toplanır (Krumpal, 2013). Böylece birey ölçek maddelerine daha az sosyal normlara ve sosyal beğenirliğe uygun yanıt verme eğiliminde olmaktadır (Nederhof ve Anton, 1985). Bir diğer teknik ise amaca yönelik özelleştirilmiş sorular sormaktır. Sorular soruların karmaşık oluşu, tarafsız oluşu, katılımcının cevap vermesini sağlayacak yansıtıcı sorular oluşu da sosyal beğenirlik hatasını azaltabilmektedir (Krumpal, 2013). Bu tekniklerin yanı sıra rastgele yanıt tekniği de kullanılmaktadır. Rastgele yanıt tekniği rastgele bir eylemin sonucuna göre katılımcıların doğru yanıt vermesine dayalı bir tekniktir. Örneğin bireyler yazı tura atarlar ve tura gelirse soruyu evet şeklinde işaretlerler, yazı gelirse soruya doğru şekilde yanıt vermeleri istenir. Bu da bireylerin eğer sosyal beğenirlik hatasına düştü iseler cevaplarını yeniden değerlendirmelerini sağlar. Rastgele yanıt tekniğinin geçerliliği sınırlı olduğu için kullanımı tavsiye edilmemektedir. Bir diğer yöntem çapraz, üçgen ve gizli duyarlılık yöntemidir. Bu yöntemde örneğin bir katılımcıya aynı anda doğum yılının doğruluğu ve hayatında yasadışı bir eylemde bulunup bulunmadığı sorulur. Birey ikisine de evet ya da hayır yanıtı verirse A seçeneği, eğer birine evet diğerine hayır derse B seçeneği işaretlenir. Daha sonra katılımcı için hassas olan ya da olmayan sorular birleştirilerek, katılımcının hassas olarak değerlendirdiği soruya verdiği cevaplar maskelenir. Ancak araştırmalar bu tekniğin de geçerliliğinin sınırlı olduğunu göstermektedir (Schnapp, 2019).

Sosyal beğenirlik hatasını kontrol etmek için bir çok yöntem olmasıyla beraber literatürde sıklıkla başvurulan yöntem sosyal beğenirlik ölçeklerini araştırma setine dahil etmektir (van de Mortel, 2008). Bu ölçeklerden biri olan Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği veri toplamada karşılaşılan sosyal beğenirlik hataları için yaygın olarak kullanılan ölçeklerden biridir (Stöber, 2001). Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği (Crowne ve Marlowe, 1960), bir kişinin sosyal olarak arzu edilen bir duruma karşı kendi sunumunu çarpıtma eğilimini ölçmek için geliştirilmiştir. 33 maddelik doğru-yanlış yanıt formatına sahip ölçek dünyada yaygın olarak kullanılmaktadır ve çeşitli psikometrik araştırmacılar ölçeğin güvenirlilik ve geçerliğini çeşitli popülasyonlarda incelemişlerdir (Crowne ve Marlowe, 1964; Davis ve Cowles, 1989). Bununla birlikte Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği'nin 33 maddelik halinin üzerine ölçeğin kısa formları geliştirilmiştir. Reynolds (1982) sosyal beğenirlik ölçeğinin 11, 12 ve 13 maddelik kısa formlarını geliştirmiştir. 11 maddelik Form A'nın iç tutarlık katsayısı ($\alpha = ,74$), 12 maddelik Form B'nin iç tutarlık katsayısı ($\alpha = ,75$) ve 13 maddelik Form C'nin, iç tutarlılık katsayısı ,76'dır. (Ballard, 1992).

Marlowe Crowe Ölçeği'nin sosyal beğenirliği ölçmede en sık kullanılan ölçeklerden biri olmasının farklı nedenleri bulunmaktadır. İlk neden katılımcıların ölçeğin

maddelerine verdikleri cevaplarda sosyal olarak olmasını istedikleri şekilde mi cevapladıkları yoksa hâlihazırda oldukları ya da düşündükleri şekilde mi cevapladıklarını ölçmeyi amaçlamasıdır. Kullanılan ölçeğin Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği ile ilişkili olmadığı ya da ilişkili ise Marlowe Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeğinden alınan puanlar çıkarıldığında araştırmanın diğer değişkenleri ile ilgili ölçekler arasındaki korelasyon anlamlı derecede zayıflamamaktadır (Paulhus, 1984). İkinci neden ise Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği'nin baskıyı (repressive) düşük kaygılı başa çıkma stillerinden ayırmak için kullanılıyor oluşudur (Weinberger ve ark., 1979). Örneğin, düşük düzeyde kaygı ve yüksek düzeyde sosyal beğenirliğe sahip kişiler “baskılanan” olarak kabul edilirken, düşük düzeyde kaygı ve düşük düzeyde sosyal beğenirliğe sahip kişiler “gerçek düşük kaygılı” bireyler olarak kabul edilmektedir (Weinberger, 1990). Bu durum da yüksek sosyal beğenirliğin kaygı düzeyini baskıladığı, düşük sosyal beğenirliğin kaygıyı belirlemede etkili olabildiği şeklinde açıklanabilmektedir.

Literatüre bakıldığında Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği'nin orijinal halinin ve A, B, ve C kısa formlarının farklı kültür ve farklı ülkelere uyarlama çalışmalarının gerçekleştirildiği görülmektedir. Ancak sıklıkla karşılaşılan uyarlama versiyonlarının ölçeğin 33 maddelik orijinal versiyonu ve ölçeğin 13 maddelik C kısa formu olduğu görülmektedir. Ayrıca bu uyarlama çalışmalarında kimi zaman ölçek tek boyutlu yapısını korurken, kimi zaman birden fazla alt boyut elde edilmiştir. Bu araştırmalar incelendiğinde, örneğin; ölçeğin 33 maddelik orijinal boyutu ile yürütülen çalışmalarda tek boyutlu yapısının Afrika (Vu ve ark., 2011), Brezilya (Ribas Jr ve ark., 2004) ve Romanya'da (Sârbescu ve ark., 2012) doğrulandığı görülmektedir. 13 maddelik C versiyonu ile yürütülen çalışmalarda ise İspanya (Collazo, 2005) ve Yunanistan (Lavidas ve Gialamas, 2019) örneklemelerinde tek boyutlu yapısı doğrulanırken, İsveç ve Afrika'daki bazı ülkelerde başarı ve kişilerarası ilişkiler olarak iki boyutlu (Verardi ve ark., 2010) bir yapısı olabileceği görülmüştür. Bunlara ek olarak Barger (2002) de çalışmasında ölçeğin tek boyutlu yapısının iyi çalışmadığını ve çok boyutlu olabileceğini öne sürmüştür.

Türkiye'de de araştırmacıların sosyal beğenirliği ölçmek için farklı ölçme araçları geliştirdikleri ya da uyarladıkları görülmektedir. Öncelikle, Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği'nin 33 maddelik formu Özeren (1996) tarafından Tükçe'ye uyarlanmış ve tek faktörlü yapı elde edilmiştir. İlerleyen yıllarda Ural ve Özbirecikli (2006) tarafından aynı ölçek Türkiye'deki muhasebeciler üzerinde uyarlanmış ancak uyarlama sıra sırada ölçeğin yedi maddeden oluştuğu ve ölçeğin sosyal ilişki yönetimi, sosyal normların ihlali ve davranış kontrolü, hırs ve kişisel başarı olmak üzere üç boyutu olduğu görülmüştür. Buna ek olarak literatüre bakıldığında Türkiye'de geliştirilen çeşitli sosyal beğenirlik ölçeklerine de rastlanmaktadır. Örneğin; Akın (2010) tarafından sosyal beğenirliği ölçme amacıyla İki Boyutlu Sosyal İstenirlik

Ölçeği geliştirilmiştir. Ölçek 29 madde ve öz aldatma ve izlenim yönelimi isimli iki alt ölçekten oluşmaktadır. Karaşar ve Öğülmüş (2016) tarafından geliştirilen Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ise 25 maddeden ve başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma alt ölçeklerinden oluşmaktadır. Ölçeklerin yanı sıra üniversite öğrencilerinin sosyal beğenirliklerini belirlemek için ikili karşılaştırma, sınıflama ve sıralama ile ölçekleme yöntemlerinin de kullanıldığı görülmektedir (Koğar ve Gelbal, 2015). Kozan (1983) tarafından geliştirilen Sosyal Beğenirlik Ölçeği ise katılımcıların sosyal beğenirliğe uygun cevaplar verme eğilimlerini ölçmeyi amaçlamaktadır. 20 maddeden oluşan ölçekte beğenilir olan ancak toplumdaki çoğunluk bireylerin sahip olmasının imkansız olduğu özellikler yer almaktadır. Bu da beğenilir yönde cevap veren kişilerin sosyal beğenirlik puanlarının yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Tüm bu çalışmalar değerlendirildiğinde dünyada sıklıkla kullanılan Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği Kısa Formu C'nin Türkiye'deki üniversite öğrencileri üzerinde geçerlik ve güvenirliliğinin ortaya konulduğu bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte Türkiye'deki üniversite öğrencileri için geliştirilen sosyal beğenirlik ölçeklerinin ise madde sayısı fazladır. Sosyal beğenirlik ölçeklerinin araştırmanın var olan ölçek setine ek olarak kullanılacağı düşünüldüğünce olabildiğince az maddeden ve iyi psikometrik niteliklerden oluşmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Sosyal beğenirlik ölçeği kullanan araştırmaların yarısının verilerinin sosyal beğenirlikten etkilendiğini ortaya koymasına rağmen araştırmaların yalnızca %2'sinin sosyal beğenirlik hatasını ölçekle kontrol ettiği ortaya konmuştur (van de Mortel, 2008). Bu nedenle Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği Kısa Formu C'nin kullanımının artması, sosyal beğenirlik ölçeklerinin görünür kılınması ve yapılacak araştırmalarda sosyal beğenirlik hatasının kontrol edilmesinin önemini vurgulamak için bu konuda çalışmalar yapılması gerekmektedir. Aynı zamanda Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin sosyal beğenirliklerini ölçmek için kısa ve geçerli ve güvenilir ölçme araçları kazandırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Buradan hareketle bu araştırmanın amacı hala sıklıkla kullanılan Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği Kısa Formu C'nin (Reynolds, 1982) Türkiye üniversite örnekleminde geçerlik ve güvenirlik çalışmasının gerçekleştirilmesidir.

Yöntem

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu orta ölçekli dört farklı devlet üniversitesinden 737 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan öğrencilerin 492'si (%66,8) kadın ve 245'i (%33,2) ise erkektir. Aynı zamanda bu öğrencilerin 119'u (%16,1) birinci sınıf, 197'si (26,7) ikinci sınıf, 236'sı (%32) üçüncü sınıf ve 185'i (%25,1) dördüncü sınıfta öğrenim görmektedir ve yaş ortalamaları 20,47'dir.

Veri Toplama Aracı

Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği Kısa Formu C: Crowne ve Marlowe tarafından 1960 yılında geliştirilen Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği 33 maddeden ve tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin geçerlik güvenirlik analizleri psikoloji bölümü üniversite öğrencileri ile yürütülmüştür. Ölçeğin orijinal dili İngilizce'dir ve "doğru" ve "yanlış" olmak üzere iki kategorili olarak yanıtlanmaktadır. Daha sonra Reynolds (1982) tarafından ölçeğin kısa formlarına ilişkin geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmış ve Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Kısa Form A, B ve C oluşturulmuştur. Bu çalışmada Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği Kısa Formu C Türkiye kültürüne uyarlanmıştır. Ölçeğin bu formu 13 maddeden oluşmakta ve 5., 7., 9., 10. ve 13. maddeler ters puanlanmaktadır. Ölçeğin bu formunun iç tutarlılık katsayısı ,76 olarak bulunmuştur.

İşlem Yolu

Ölçeğin uyarlama aşamasında Hambleton ve Patsula (1999)'nın önerdiği basamaklar izlenmiştir. İlk olarak ölçeği geliştiren araştırmacı William M. Reynolds (Kişisel iletişim, 20.09.2018) ile iletişime geçilmiş ve uyarlama için gerekli izin alınmıştır. İzin alındıktan sonra ölçeğin İngilizceden Türkçeye çeviri aşamasına geçilmiştir. Bu doğrultuda, ölçek maddeleri bir ölçme ve değerlendirme, dört psikolojik danışma ve rehberlik ve bir İngilizce okutmanı olmak üzere altı uzman tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Uzmanlardan gelen çeviriler doğrultusunda araştırmacılar tarafından en açık ve en iyi ifade edilen maddeler bir araya getirilerek tek bir Türkçe form oluşturulmuştur. Daha sonra oluşturulan Türkçe form ters çeviri yapılması için en az doktora derecesine sahip uzmanlara gönderilmiştir. İngilizce çeviri ile orijinal ölçekteki ifadeler karşılaştırılarak ölçek maddelerinin uygun olduğuna karar verilmiştir. Çevirinin son aşamasında ise oluşturulan Türkçe form ile ölçeğin orijinal formu bir araya getirilerek üç farklı uzmana gönderilmiş ve uzmanlardan yapılan çevirilerin uygunluğu hakkında görüş alınmıştır. Uzmanlardan biri, ölçeğin 3. ve 5., diğer uzman ise 3. ve 10. maddelerinde revizyon önermiştir. Uzmanlar tarafından önerilen revizyonlar dikkate alınarak ilgili maddelerin çevirisinde değişiklikler yapılarak ölçeğe son hali verilmiştir. Ölçeğin Türkçe formunda orijinal formunda olduğu gibi "doğru" ve "yanlış" olmak üzere iki kategori kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Literatürde gerek sosyal beğenirliğin çok boyutlu olduğu ile ilgili tartışmaların olması gerekse de Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği Kısa Formu C'nin farklı ülkelerde çok boyutlu yapısının (Verardi ve ark., 2010) olduğunun bulunması nedeniyle ölçeğin yapı geçerliği için ilk aşamada açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve sonrasında ise doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Ayrıca faktör sayısının kararlaştırılması için AFA'da kullanılan veri seti için paralel analiz yapılmıştır. Horn (1965) Cattell's yamaç-birikinti diyagramının bir modifikasyonu olarak boyut/faktör sayısını belirlemek için paralel ana-

lizi geliştirmiştir. Paralel analizde rotasyon yapılmadan önceki araştırma verisinden elde edilen özdeğerler, araştırma data setinden rastgele seçilen matristen elde edilen özdeğer ile karşılaştırılır ve araştırmacıya bileşenleri ve faktör yüklerini belirlemesine imkan tanır (Franklin ve ark., 1995). Araştırma kapsamında, ilk olarak AFA ve DFA yapılabilmesi için veri seti tesadüfi olarak ikiye bölünmüştür ($N_1 = 368$, $N_2 = 369$). Faktör analizi yapılmadan önce verilerin karşılaması gereken örneklem büyüklüğü, kayıp veri analizi, tek değişkenli ve çok değişkenli uç değerler, normal dağılım varsayımları kontrol edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Veri setlerindeki örneklem sayıları dikkate alındığında madde sayısının 10 katından fazla olduğundan, örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu söylenebilir (Kline, 2011). Veri setindeki kayıp veriler incelendiğinde bir veriye ilişkin kayıp veri olduğu görülmüş ve veri setinden çıkarılmıştır. Veri setlerindeki uç değerler incelendiğinde tek değişkenli ve çok değişkenli uç değerlerin olmadığı görülmüştür.

Ölçeğin ayırt ediciliği için Ferguson'un katsayısı olarak bilinen Delta (δ) katsayısı kullanılmıştır. Delta katsayısı, ölçme aracından elde edilen puanların geçerli bir sıralama yaptığı ölçüde geçerli ve güvenilir olduğu varsayımı üzerine hesaplanır ve ölçme aracının bireyleri ne ölçüde ayırt edebileceğini belirler (Ferguson, 1949). Delta katsayısı, gözlenen farklılıkların teorik olarak mümkün olan maksimum farklılık sayısına oranıdır (Hankins, 2007). Bireyler ölçekten aynı puanı aldığındaki δ katsayısı 0 değerini alırken, tüm olası puanlar aynı frekansta olduğunda ölçek maksimum düzeyde ayırt edici olur ve δ katsayısı 1 değerini alır (Ferguson, 1949; Hankins, 2007).

$$\delta = \frac{n^2 - \sum_{i=0}^k f_i^2}{n^2 - \frac{n^2}{k+1}}$$

n örneklem sayısı, k ölçekteki madde sayısı ve f ölçekten elde edilen puanlara ilişkin frekans ifade etmektedir. Ayrıca ölçeğin güvenirliliği için KR-20 iç tutarlılık katsayısı ve Green ve Yang (2009) tarafından iki kategorili verilerde kullanılması önerilen omega katsayısı R programında (R Core Team, 2020) yer alan *sirt* paketiyle (Robitzsch, 2020) elde edilmiştir.

Veri setlerine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1
Veri Setlerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Veri seti	Min.	Mak.	Ortalama	Standart Sapma	Çarpıklık	Basıklık
Tek boyutlu DFA	15	26	20,49	2,33	-,14	-,66
İki boyutlu DFA	13	25	20,41	2,57	-,49	-,45

Not. DFA = Doğrulayıcı Faktör Analizi

Tablo 1'deki çarpıklık ve basıklık katsayıları incelendiğinde -1/+1 aralığında olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre her iki veri setinin normallik varsayımını karşıladığı söylenebilir (Büyüköztürk, 2006).

Ölçek maddeleri iki kategorili olduğu için tetrakorik korelasyona dayalı AFA ve paralel analiz için FACTOR (Lorenzo-Seva ve Ferrando, 2006) programı kullanılmıştır. DFA analizleri robust ağırlıklandırılmış en küçük kareler yöntemi (WLSMV) kullanılarak Mplus 7 (Muthén ve Muthén, 2017) programında yapılmıştır. DFA analizinde model veri uyumunun değerlendirilmesinde Ki-kare (χ^2), Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (RMSEA), Ağırlıklandırılmış artık ortalamaların karekökü (WRMR), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI) ve Tucker-Lewis İndeksi (TLI) kullanılmıştır. Kline (2011) ki-kare değerinin örneklem büyüklüğüne bağlı olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle ki-kare yerine χ^2/sd önerilmektedir ve 5'den küçük değerler iyi uyum göstergesidir (Wheaton ve ark., 1977). RMSEA için ,080'den küçük değerler iyi uyumu ve ,05'den küçük değerler mükemmel uyumu gösterirken (Jöreskog ve Sörbom, 1993), CFI ve TLI için ,90'dan büyük değerler kabul edilebilir uyumu ve ,95'den büyük değerler mükemmel uyumu göstermektedir (Hu ve Bentler, 1999). WRMR ise ordinal data ve kategorik veriler için kullanılan kestirim yöntemleri (WLSMV ve WLSM gibi) kullanıldığında elde edilen bir model veri uyumu indeksidir. Yu (2002) WRMR değerinin ≤ 1 olduğunda iyi uyum gösterdiğini belirtmiştir. AFA yapıldıktan sonra ölçek iki boyutlu çıktığından, ölçeğin orijinali de dikkate alınarak hem tek boyutlu hem de iki boyutlu yapısı DFA'da test edilmiştir.

Bulgular

Dil Eşdeğerliği

Ölçeğin dil eşdeğerliği için İngilizce ve Türkçe dillerine hakim İngiliz Dili ve Edebiyatı lisans programı son sınıf öğrencilerinden 16 kişiye, ölçeğin İngilizce ve Türkçe formları 20 gün arayla uygulanmış ve puanlar arasındaki ilişki korelasyon katsayısı hesaplanarak incelenmiştir. Ölçeğin Türkçe ve İngilizce formlarından elde edilen puanlar arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki ($r = ,91, p < ,05$) bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin İngilizce ve Türkçe formlarından elde edilen puanların normalliğinin sınanması için Kolmogorov-Smirnov testi ile basıklık ve çarpıklık katsayıları incelenmiştir. Normal dağılım gösteren puanlar arasında anlamlı farklılık olup olmadığını test etmek için bağımlı gruplar t testi yapılmıştır. t-testi analizi sonucunda anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($t_{15} = ,64, p > ,05$). Bu bulgulardan hareketle, ölçeğin dilsel eşdeğerliği sağladığı olduğu söylenebilir.

Yapı Geçerliği

Ölçeğin yapı geçerliği için ilk olarak AFA uygulanmış ve elde edilen sonuçlara göre, Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği Kısa Formu C'nin Türkçe formunun iki boyutlu bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Ölçeğin iki boyutlu yapısı için açıklanan varyans oranı %36 olarak bulunmuştur. AFA'dan elde edilen sonuçlara göre Barlett's testi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ve Kaiser Meyer Olkin (KMO)

katsayısı değeri ,70 (Hair ve ark., 2006) kriter değerinin üstünde elde edilmiştir. Bu değerler örneklemden elde edilen verilerin AFA'ya uygun olduğu göstermektedir. İki boyutlu modele ilişkin elde edilen değerler Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2

İki Boyutlu Modele İlişkin Faktör Yükleri

Maddeler	F1	F2
Cesaretlendirilmediğimde, işimi devam ettirmekte bazen zorlanırım.	,63	
Kendi bildiğim gibi yapamazsam, bazen küskün hissederim.	,54	
Yeteneğimin çok altında kaldığımı düşündüğümden, bazen yapmaktan vazgeçtiğim işler oldu.	,36	
Haklı olduklarını bilmeme rağmen, otoriteye karşı isyan etmeyi istediğim zamanlar oldu.		,46
Kiminle konuşsam konuşayım, her zaman iyi bir dinleyiciyimdir.		,56
Başkalarını kullandığım (Başkalarından faydalandığım) durumlar oldu.		,42
Hata yaptığımda, kabullenmeye daima hazırım.		,41
Affetmek ya da unutmak yerine, bazen intikam almaya çalışırım.		,59
Uyumsuz kişilere bile her zaman nazik olmuşumdur.		,39
Başkaları benimkilerden çok farklı fikirler ileri sürse bile rahatsızlık duymam.	,54	
Başkalarının talihini çok kıskandığım zamanlar olur.	,39	
Benden iyilik isteyen insanlardan bazen rahatsızlık duyarım.		,46
Birinin duygularını incitecek bir şeyi asla kasıtlı olarak söylemem.		,40
KMO	,73	
Barlett's Testi	799,2 (df = 78; $p < ,01$)	
Açıklanan Varyans Oranı	,22	,14

Tablo 2 incelendiğinde; 1, 2, 3, 10 ve 11 nolu maddeler kişisel/duygusal olarak isimlendirilen birinci boyutta ve 4, 5, 6, 7, 8, 9, 12 ve 13 nolu maddeler ise sosyal/davranışsal olarak isimlendirilen ikinci boyutta yer almaktadır. Birinci alt boyutta yer alan maddelerin faktör yükleri ,36 ile ,63 arasında değişmekte ve toplam varyansın %22'sini açıklamaktadır. İkinci alt boyutta yer alan maddelerin faktör yükleri ise ,39 ile ,59 arasında değişmekte ve toplam varyansın %14'ünü açıklamaktadır. AFA sonucunda (gerçek veri) birinci özdeğer 2,71, ikinci özdeğer 1,78 ve üçüncü özdeğer ,87 olarak elde edilmiştir. Analizin bir sonraki aşamasında ise paralel analiz gerçekleştirilmiştir. Paralel analiz sonucunda (tesadüfi verilerden hesaplanan) birinci özdeğer 1,97, ikinci özdeğer 1.028 ve üçüncü özdeğer ,57 bulunmuştur. Faktör sayısına karar verilirken tesadüfi verilerden hesaplanan özdeğerlerin gerçek veriden hesaplanan öz değerlerden daha küçük olması kriter olarak alınmaktadır (Yavuz ve Doğan, 2015). AFA ve paralel analizi sonuçları karşılaştırıldığında ölçeğin iki boyutlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

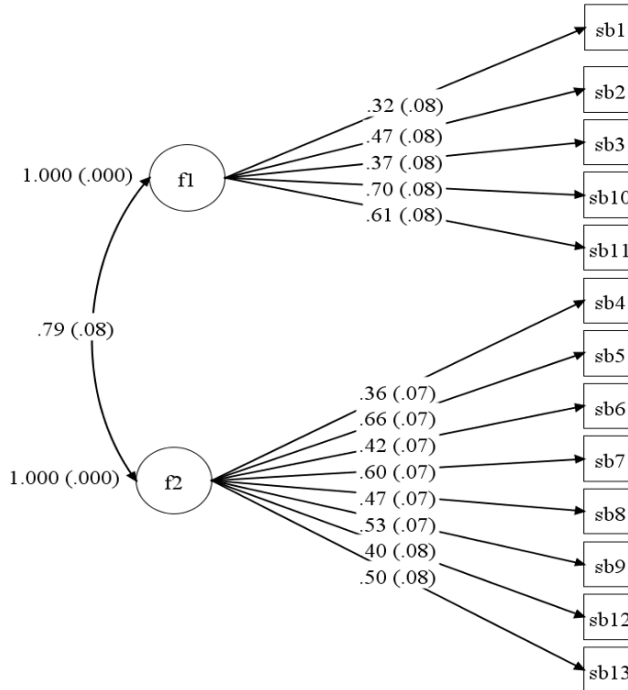
Bir sonraki adımda, ölçeğin tek boyutlu orjinal faktör yapısının ve AFA ile paralel analiz sonucunda çıkan iki boyutlu faktör yapısının doğrulanıp doğrulandığını ortaya koymak için tek boyutlu ve iki boyutlu DFA yapılmıştır. Tek boyut ve iki boyutlu faktör yapısı için elde edilen uyum indeksleri Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3
Modellere İlişkin Uyum İndeksleri

Modeller	Uyum İndeksleri					
	RMSEA (%95 CI)	CFI	TLI	WRMR	X ²	sd
Tek Boyutlu DFA	,05 (.04-,06)	,85	,82	1,13	131,80	65
İki Boyutlu DFA	,04 (.02-,05)	,93	,91	,96	101,38	64

Not. DFA = Doğrulayıcı Faktör Analizi; CFI = Karşılaştırmalı Uyum İndeksi; TLI = Tucker-Lewis İndeksi; WRMR = Ağırlıklandırılmış artık ortalamaların karekökü; sd = Serbestlik derecesi

Tablo 3 incelendiğinde tek boyutlu DFA analizi sonucunda uyum indeksleri değerlerinin kabul edilebilir değerlerin dışında olduğu görülmektedir. Ayrıca tek boyutlu DFA için madde faktör yükleri incelenmiş ve iki maddenin faktör yüklerinin 0,30'un altında olduğu elde edilmiştir. İki boyutlu ölçeğin DFA analizinden elde edilen uyum indeksleri incelendiğinde ise uyum indekslerinin RMSEA ve X^2/sd değerlerinin mükemmel uyuma sahip olduğu ve CFI ve TLI değerleri için kabul edilebilir uyuma sahip olduğu ortaya çıkmıştır. WRMR değerinin de iyi uyum gösterdiği bulunmuştur. Sonuçlar bir bütün içerisinde değerlendirildiğinde, DFA'dan elde edilen iki boyutlu modelin uyumlu olduğu ve ölçeğin orijinal formundaki faktör yapısının Türkiye örnekleminde doğrulanmadığını göstermektedir. Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği Kısa Formu C'nin iki boyutlu yapısına ilişkin diyagram Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1.

Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği Kısa Formu C'nin İki Boyutlu DFA Analizine İlişkin Diyagramı

Şekil 1'de görüldüğü üzere birinci boyuttaki maddelerin faktör yüklerinin,32 ile ,70 arasında ve ikinci boyuttaki maddelerin faktör yüklerinin ,36 ile ,66 arasında değiştiği görülmektedir. Ayrıca ölçeğin boyutları arasındaki ilişkinin ($r = ,79^*$, $p < ,001$) yüksek ve anlamlı olduğu elde edilmiştir. DFA sonucunda elde edilen z değerleri Tablo 4'te sunulmuştur. Mplus ile elde edilen z değerleri t değerleri ile eşdeğerdir.

Tablo 4
İki Boyutlu DFA'dan Elde Edilen Z Değerleri

Madde Numarası (1.Boyut)	Z Değerleri	Madde Numarası (2. boyut)	Z Değerleri	Madde Numarası (2. boyut)	Z Değerleri
Madde 1	5,72*	Madde 4	5,43*	Madde 9	8,98*
Madde 2	7,17*	Madde 5	8,94*	Madde 12	5,54*
Madde 3	5,22*	Madde 6	5,58*	Madde 13	6,83*
Madde 10	6,02*	Madde 7	9,01*		
Madde 11	5,49*	Madde 8	6,62*		

* $p < ,001$

Tablo 5'teki bulgulara göre, ölçekte yer alan maddelere ilişkin z değerlerinin ise 5,22 ile 9,01 arasında değiştiği elde edilmiştir. Tüm z değerlerinin ($>1,96$) ,05 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Ayrıca, modelde herhangi modifikasyon da önerilmemiştir. İki boyutlu DFA analizi sonuçlarına göre ölçekten çıkarılması gereken madde bulunmamaktadır. Ölçeğin AFA ve paralel analiz ile ortaya çıkan iki boyutlu yapısı DFA ile doğrulanmıştır.

Ölçek ve Madde Ayırt Ediciliği

Çalışmada Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği Kısa Formu C'nin ilişkin Ferguson Delta istatistiği ölçeğin tamamı için ,91, birinci boyut için ,95 ve ikinci boyut için ise ,94 bulunmuştur. Ölçeğin tamamı ve alt boyutlar için elde edilen bu değerlere göre, ölçeğin bireyleri ayırt ettiği söylenebilir.

Ayrıca ölçek maddelerinin ayırt ediciliğini belirlemek için düzeltilmiş madde toplam test korelasyonları (r) ve %27 alt üst gruplar arasındaki fark hesaplanmıştır ve elde edilen değerler Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5
Madde Analizi Bulguları

Faktör	Madde No	Ort.	SS	r	t (%27 alt -%27 üst)
Faktör 1	Madde 1	1,39	,49	,31	-8,16*
	Madde 2	1,24	,43	,34	-7,39*
	Madde 3	1,44	,50	,35	-9,87*
	Madde 10	1,64	,48	,45	-12,12*
	Madde 11	1,58	,49	,46	-13,49*
	Madde 4	1,49	,51	,36	-8,64*
Faktör 2	Madde 5	1,74	,44	,44	-10,21*
	Madde 6	1,62	,48	,33	-7,67*
	Madde 7	1,72	,45	,47	-10,52*
	Madde 8	1,65	,47	,37	-6,91*
	Madde 9	1,59	,49	,38	-8,53*
	Madde 12	1,70	,46	,36	-8,55*
	Madde 13	1,80	,40	,32	-8,69*

Tablo 6’da düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarının Faktör 1’de ,31 ile ,46 arasında ve Faktör 2’de ise ,32 ile ,47 arasında değiştiği görülmektedir. Field (2009) madde toplam korelasyon değerlerinin ,30 üzerinde olması gerektiğini belirtmiştir. Alt-üst %27’lik gruplar arasında gözlenen fark hem birinci boyut hem de ikinci boyutta t-değerlerinin tamamının ,01 düzeyinde anlamlı olduğu bulunmuştur. Bu bulgular doğrultusunda, ölçekte yer alan bütün maddelerinin ayırt edici olduğu ifade edilebilir.

Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği Kısa Formu C’nin Güvenirlik Bulguları

Ölçeğin güvenirliliği için KR-20 iç tutarlılık katsayısı, omega katsayısı ve test tekrar test güvenirlik yöntemlerinden yararlanılmıştır. Ölçekten elde edilen puanların güvenirliliği için hesaplanan KR-20 iç tutarlılık katsayısı birinci faktör için ,72, ikinci faktör için ,71 ve toplam ölçek için ,74; omega katsayısı ise birinci faktör için ,74, ikinci faktör için ,71 ve toplam ölçek için ,77 olarak elde edilmiştir.

Ölçeğin güvenirliliğine kanıt için ek olarak test-tekrar test yöntemi de kullanılmıştır. Test-tekrar test yöntemi için bir devlet üniversitesinin İngiliz Dili ve Edebiyatı 3. Sınıfta öğrenim gören 30 öğrenciden iki hafta arayla veriler toplanmıştır. İki uygulama arasındaki ilişki Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmış ve analiz sonucunda pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur ($r = ,80, p < ,01$).

Ölçekten elde edilen bütün bulgular bir arada değerlendirildiğinde, orijinali tek boyutlu olan ve 13 maddeden oluşan Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği Kısa Formu C’nin Türkiye örnekleminde iki boyut ve 13 maddeden oluştuğu bulunmuştur. Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği Kısa Formu C’den elde edilen bütün bulgular ölçeğin üniversite öğrencilerinin sosyal beğenirliğini ölçmede yeterli geçerliğe ve güvenirliliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma, Marlowe Crown Sosyal Beğenirlik Ölçeği Kısa C formunun Türk kültürüne uyarlaması kapsamında dilsel eşdeğerlilik, geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının yapıldığı bir ölçek geliştirme çalışmasıdır. Türk kültüründe ölçeğin sadece 33 maddelik versiyonunun bulunduğu ancak uluslararası çalışmalarda birden fazla versiyonuna dair uyarlama çalışmalarının yapıldığı görülmüştür. Bu sebeple uluslararası çalışmalarda sıklıkla kullanılan bu ölçeğin Türk kültürüne kazandırılması hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda ölçeğin psikometrik özellikleri incelenmiştir. Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği Kısa Formu C’nin her iki dile hâkim bir gruba iki hafta ara ile uygulanması sonucunda elde edilen korelasyon değerleri ölçeğin dilsel eşdeğerliğinin sağlandığını göstermiştir. Marlowe-Crowne Sosyal Be-

ğenirlik Ölçeği Kısa Formu C farklı kültürlerde iki boyutlu çıkmasından dolayı AFA ve DFA analizler yapılmıştır. AFA sonuçlarına göre, Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği Kısa Formu C'nin Türkçe formunun kişisel/duygusal ve sosyal/davranışsal olmak üzere iki boyutlu bir yapıya sahip olduğu ve toplam varyansın %36'sını açıkladığı elde edilmiştir. Bununla birlikte DFA sonucunda da iki boyutlu yapının tek boyutlu yapıdan daha iyi uyum indekslerine sahip olduğu ortaya konmuştur. Bu durum ölçeğin birden fazla boyutu olabileceğini ortaya koyan ve Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği Kısa Formu C versiyonu ile yürütülen çalışmalarla (Barger, 2002; Verardi ve ark., 2010) tutarlı bir bulgu olmakla beraber ölçeğin tek boyutlu yapısının olduğunu öne süren çalışmalarla (örn., Lavidas ve Gialamas, 2019; Ribas ve ark., 2004; Vu ve ark., 2011) çelişmektedir. Çalışmalarda farklı boyutların ortaya konması sosyal beğenirlik kavramının kültüre duyarlı yapısından kaynaklanıyor olabilir. Nitekim sosyal beğenirlik kavramı da “kültürel olarak onaylanan şekilde davranma ihtiyacı” olarak da açıklanmaktadır (Crowne ve Marlowe, 1964). Dolayısıyla ölçeğin Türkiye'deki üniversite öğrencilerinde iki boyutlu bir yapıya sahip olması örneklemin sahip olduğu ve sosyal beğenirliği etkileyebilecek kültürel özelliklere bağlı olabilir.

Ölçeğin bazı kültürlerde tek boyutlu bazı kültürlerde iki boyutlu olarak ele alınmasının yanı sıra iki boyutlu yapısı olduğunu öne süren çalışmalara bakıldığında boyutların ve boyutları oluşturan maddelerin de farklılaştığı görülmektedir. Örneğin; Verardi ve ark., (2010), başarı ve kişilerarası ilişkiler olmak üzere iki boyut önermektedir. Söz konusu çalışmanın boyutları ile bu çalışmanın boyutları ve maddeleri karşılaştırıldığında ise 4 ve 10 numaralı maddelerin farklı boyutlarda yer aldığı görülmektedir. Verardi ve ark., (2010) çalışmasında 10 numaralı madde birinci boyutta (kişilerarası ilişkiler) ve 4 numaralı madde ikinci boyutta (başarı) yer alırken bu çalışmada ise tam tersi bir durum söz konusudur. Madde içeriklerine bakıldığında; 10. madde (*Başkaları benimkilerden çok farklı fikirler ileri sürse bile rahatsızlık duymam*) birinci boyuttaki diğer maddelerle beraber değerlendirildiğinde kişisel/duygusal sosyal beğenirliği ifade ettiği, 4. maddenin ise (*Haklı olduklarını bilmeme rağmen, otoriteye karşı isyan etmeyi istediğim zamanlar oldu*) ikinci boyuttaki diğer maddelerle beraber değerlendirildiğinde başarıdan ziyade sosyal/davranışsal sosyal beğenirliği kapsadığı düşünülmektedir.

Çalışmada Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği Kısa Formu C'ye ait Ferguson Delta istatistiği ölçeğin tamamı için ,90, birinci boyut için ,95 ve ikinci boyut için ise ,94 bulunmuştur. Hankins (2007) bu değerın 1'e yakın ve Kline (2000, ss:31) ise ,90 üstü olması gerektiğini belirtmiştir. Bu değerın belirlenen ölçütleri karşıladığı bulunmuştur. Buna göre, Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği Kısa Formu C'nin sosyal beğenirliğe sahip olan ve olmayan bireyleri ayırt edebildiği ve dolayısıyla yeterli düzeyde ayırt edici olduğu söylenebilir. Çalışma-

da ayrıca ölçek maddelerinin ayırt ediciliğini belirlemek için düzeltilmiş madde toplam test korelasyonları ve %27 alt üst gruplar arasındaki fark hesaplanmıştır ve sonuçlara göre ölçekte yer alan bütün maddelerinin ayırt edici olduğu ifade edilebilir.

Ölçeğin güvenilirliği üç yöntemle hesaplanmıştır: KR-20 iç tutarlılık katsayısı, omega katsayısı ve test tekrar test. KR-20 ve omega katsayılarının ,70 üzerinde olduğu elde edilmiştir. Bu da ölçeğin güvenilirliğinin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir (Nunnally ve Bernstein, 1994). Son olarak ölçeğin güvenilirliği için hesaplanan test tekrar test katsayısına bakıldığında iki uygulama arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu bulunduğu görülmektedir. Ölçeğin üç farklı yöntemle güvenilirliğin test edilmesi Marlowe - Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği Kısa Form C'nin Türkçe versiyonun güvenilir olduğunu kanıtlamaktadır.

Çalışma kapsamında elde edilen bulgular çerçevesinde uygulayıcı ve araştırmacılar Marlowe -Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği Kısa Form C'nin Türkçe versiyonunu çalışmalarında kullanabilirler. Ancak unutulmamalıdır ki, ölçek uyarlama veya geliştirme çalışmalarında farklı zamanlarda ve farklı örneklerle güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları tekrarlanmalıdır. Bu çalışmada ölçeğin yapı geçerliği için AFA ve DFA yapılmış, daha sonraki araştırmalarda ıraksak ve yakınsak geçerlik çalışmalarına yer verilebilir. Ayrıca üniversite öğrencileriyle yapılacak nicel ve nitel çalışmalarda verilerin sosyal beğenirlikten etkilenip etkilenmediğini kontrol etmek amacıyla bu ölçekten yararlanılabilir. Marlowe -Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği Kısa Form C'nin farklı kültürlerde de geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu düşünüldüğünde kültürlerarası karşılaştırma çalışmalarında da kullanılarak sosyal beğenirliğin kültüre göre nasıl farklılaştığı ortaya konulabilir ve kültüre göre değişmezlik çalışmaları yapılabilir.

Etik Komite Onayı: Bu çalışma için etik komite onayı Ordu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'dan (2020-51/23.06.2020) alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir – S.D.Z.; Tasarım – Ş.B., Ç.A.A., S.D.Z.; Denetleme – Ş.B., Ç.A.A., S.D.Z.; Kaynaklar – Ş.B., Ç.A.A., S.D.Z.; Malzemeler – Ş.B., Ç.A.A., S.D.Z.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi – Ş.B., Ç.A.A., S.D.Z.; Analiz ve/veya Yorum – Ç.A.A.; Literatür Taraması – Ş.B., Ç.A.A., S.D.Z.; Yazıyı Yazan – Ş.B., Ç.A.A., S.D.Z.; Eleştirel İnceleme – Ş.B., Ç.A.A., S.D.Z.; Diğer – Ş.B., Ç.A.A., S.D.Z.

Çıkar Çatışması: Yazarların beyan edecek çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almamıştır.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval was received for this study from the ethics committee of Ordu University Ethics Committee of Social and Humanities Research (2020-51/23.06.2020).

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept – S.D.Z.; Design – Ş.B., Ç.A.A., S.D.Z.; Supervision – Ş.B., Ç.A.A., S.D.Z.; Resources – Ş.B., Ç.A.A., S.D.Z.; Materials – Ş.B., Ç.A.A., S.D.Z.; Data Collection and/or Processing – Ş.B., Ç.A.A., S.D.Z.; Analysis and/or Interpretation – Ç.A.A.; Literature Search – Ş.B., Ç.A.A., S.D.Z.; Writing Manuscript – Ş.B., Ç.A.A., S.D.Z.; Critical Review – Ş.B., Ç.A.A., S.D.Z.; Other – Ş.B., Ç.A.A., S.D.Z.

Conflict of Interest: Authors no conflict of interest to declare

Financial Disclosure: Authors declare that this study has received no financial support.

Kaynakça / References

- Akın, A. (2010). Two-dimensional social desirability scale: The study of validity and reliability. *Gazi University Journal of Gazi Educational Faculty (GUJGEF)*, 30(3), 771-784.
- Ballard, R. (1992). Short forms of the Marlowe-Crowne social desirability scale. *Psychological Reports*, 71(3 Suppl), 1155-1160. [Crossref]
- Barger, S. D. (2002). The Marlowe-Crowne affair: Short forms, psychometric structure, and social desirability. *Journal of Personality Assessment*, 79(2), 286-305. [Crossref]
- Beretvas, S. N., Meyers, J. L., & Leite, W. L. (2002). A reliability generalization study of the Marlowe-Crowne Social Desirability Scale. *Educational and Psychological Measurement*, 62(4), 570-589. [Crossref]
- Büyüköztürk, Ş. (2006). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (6. baskı). Pegem A Yayıncılık.
- Collazo, A. A. (2005). Translation of the Marlowe-Crowne social desirability scale into an equivalent Spanish version. *Educational and Psychological Measurement*, 65(5), 780-806. [Crossref]
- Crowne, D. P. & Marlowe, D. (1964). *The approval motive*. John Wiley & Sons. <https://www.amazon.com/Approval-Motive-Studies-Evaluation-Dependence/dp/B0000CMICI>
- Crowne, D. P., & Marlowe, D. (1960). A new scale of social desirability independent of psychopathology. *Journal of Consulting Psychology*, 24(4), 349-354. [Crossref]
- Davis, C., & Cowles, M. (1989). Automated psychological testing: Method of administration, need for approval, and measures of anxiety. *Educational and Psychological Measurement*, 49(2), 311-320. [Crossref]
- Dickson, J. P. (1997). Improving survey questions: Design and evaluation. *Journal of Marketing Research*, 34(2), 296-298. [Crossref]
- Ellingson, J. E., Smith, D. B. & Sackett, P. R. (2001). Investigating the influence of social desirability on personality factor structure. *Journal of Applied Psychology*, 86, 122-133. [Crossref]
- Ferguson, G. A. (1949). On the theory of test discrimination. *Psychometrika* 14, 61-68. [Crossref]
- Field, A. (2009). *Discovering statistic using spss for windows* (3rd ed.). Sage Publishing.
- Franklin, S. B., Gibson, D. J., Robertson, P. A., Pohlmann, J. T., & Fralish, J. S. (1995). Parallel analysis: a method for determining significant principal components. *Journal of Vegetation Science*, 6(1), 99-106. [Crossref]
- Green, S. B., & Yang, Y. (2009). Commentary on coefficient alpha: A cautionary tale. *Psychometrika*, 74(1), 121-135. [Crossref]

- Hair, J. F. J., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2006). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Pearson Education.
- Hambleton, R. K., & Patsula, L. (1999). Increasing the validity of adapted tests: Myths to be avoided and guidelines for improving test adaptation practices. *Journal of Applied Testing Technology*, 1(1), 1-30.
- Hankins, M. (2007). Questionnaire discrimination:(re)-introducing coefficient δ . *BMC Medical Research Methodology*, 7(1), 19-24. [Crossref]
- Horn, J. L. (1965). A rationale for the number of factors in factor analysis. *Psychometrica*, 30, 179-185. [Crossref]
- Hu, L., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 1-55. [Crossref]
- Jöreskog, K. G., & Sörbom, D. (1993). *LISREL 8: Structural equation modeling with the SIMPLIS command language*. Scientific Software International.
- Karaşar, B., & Öğülmüş, S. (2016). Need for social approval scale: The validity and reliability. *Ege Journal of Education*, 17(1), 84-104. [Crossref]
- King, M. F. & Bruner, G. C. (2000). Social desirability bias: A neglected aspect of validity testing. *Psychology and Marketing*, 17(2), 79-103. [Crossref]
- Kline, B. R. (2011). *Principles and practice of structural modeling* (3rd ed.). The Guilford Press
- Kline, P. (2000). *The handbook of psychological testing* (2nd ed.). Routledge.
- Koğar, H., & Gelbal, S. (2015). The scaling of social desirability with judgmental decision among college students. *Amasya Education Journal*, 4(1), 136-152.
- Kozan K. (1983). Social desirability dimension in behavioral science reserch and a social desirability scale for Turkey. *ODTÜ Geliştirme Dergisi* 10(3), 447-478.
- Krumpal, I. (2013). Determinants of social desirability bias in sensitive surveys: A literature review. *Quality & Quantity*, 47(4), 2025-2047. [Crossref]
- Lavidas, K., & Gialamas, V. (2019). Adaption and psychometric properties of the short forms marlowe-crowne social desirability scale with a sample of greek university students. *European Journal of Education Studies*, 6(8), 230-239.
- Lorenzo-Seva, U., & Ferrando, P. J. (2006). FACTOR: A computer program to fit the exploratory factor analysis model. *Behavior Research Methods*, 38(1), 88-91. [Crossref]
- Muthén, L.K. and Muthén, B.O. (1998-2017). *Mplus User's Guide* (Eighth Edition). Los Angeles, CA: Muthén & Muthén. https://www.statmodel.com/html_ug.shtml
- Nederhof, Anton J. (1985). Methods of coping with social desirability bias: A review. *European Journal of Social Psychology*. 15(3): 263-280. [Crossref]
- Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory* (3rd ed.). McGraw-Hill.
- Özeren, A. (1996). The effect of anxiety on visual attention. (Unpublished Master's Thesis). Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. <https://tezarsivi.com/the-effect-of-anxiety-on-visual-attention>
- Paulhus, D. L. (1984). Two-component models of socially desirable responding. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46, 598-609. [Crossref]
- Paulhus, D. L. (1991). *Measurement and control of response bias*. In J. P. Robinson, P. R. Shaver, & L. S. Wrightsman (Eds.), *Measures of social psychological attitudes, Vol. 1. Measures of personality and social psychological attitudes*, içinde (s. 17–59). Academic Press. [Crossref]

- Phillips, D. L., & Clancy, K. J. (1972). Some effects of "social desirability" in survey studies. *American Journal of Sociology*, 77(5), 921-940. [Crossref]
- R Core Team. (2020) *R: A language and environment for statistical computing*. Vienna, Austria: R Foundation for Statistical Computing. Available from: <http://www.r-project.org/index.html>.
- Reynolds, W. M. (1982). Development of reliable and valid short forms of the Marlowe-Crowne Social Desirability Scale. *Journal of Clinical Psychology*, 38(1), 119-125. [Crossref]
- Ribas Jr, R. D. C., Moura, M. L. S. D., & Hutz, C. S. (2004). Brazilian adaptation of the Marlowe-Crowne Social Desirability Scale. *Avaliação Psicológica*, 3(2), 83-92.
- Robert, L., & Karran, T. (2000). Confirmatory factor analyses of the full and short versions of the Marlowe-Crowne Social Desirability Scale. *The Journal of Social Psychology*, 140(5), 628-635. [Crossref]
- Robitzsch, A. (2020). *Sirt: Supplementary Item Response Theory Models*. R package version 3.9-4. Available from: <https://CRAN.R-project.org/package=sirt>
- Sârbescu, P., Costea, I., & Rusu, S. (2012). Psychometric properties of the Marlowe-Crowne social desirability scale in a Romanian sample. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 33, 707-711. [Crossref]
- Schnapp, Patrick (2019). Sensitive question techniques and careless responding: Adjusting the crosswise model for random answers. *Methods, Data, Analyses*, 13, 307-320.
- Stöber, J. (2001) The Social Desirability Scale-17 (SDS-17): Convergent validity, discriminant validity, and relationship with age. *European Journal of Psychological Assessment*, 17(3), 222-232. [Crossref]
- Tabachnick, B. C., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Pearson.
- Ural, T., & Özbirecikli, M. (2006). Is ethical judgement influenced by social desirability in responding? An analyse on Turkish accountants. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1), 393-409.
- Van de Mortel, T. F. (2008). Faking it: Social desirability response bias in self-report research. *Australian Journal of Advanced Nursing*, 25(4), 40-48.
- Verardi, S., Dahourou, D., Ah-Kion, J., Bhowon, U., Tseung, C. N., Amoussou-Yeye, D., Adjahouisso, M., Bouatta, C., Cissé, D. D., Mbodji, M., Barry, O., Minga, D. M., Ondongo, F., Tsokini, D., Rigozzi, C., de Stadelhofen, F. M., & Rossier, J. (2010). Psychometric Properties of the Marlowe-Crowne Social Desirability Scale in Eight African Countries and Switzerland. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 41(1), 19-34. [Crossref]
- Vu, A., Tran, N., Pham, K., & Ahmed, S. (2011). Reliability of the Marlowe-Crowne social desirability scale in Ethiopia, Kenya, Mozambique, and Uganda. *BMC Medical Research Methodology*, 11(1), 162. [Crossref]
- Weinberger, D. A. (1990). The construct validity of the repressive coping style. J.L. Singer (Ed). *Repression and dissociation: Implications for personality theory, psychopathology, and health içinde* (s. 337-386). Chicago University Press.
- Weinberger, D. A., Schwartz, G. E., & Davidson, R. J. (1979). Low-anxious, high-anxious, and repressive coping styles: psychometric patterns and behavioral and physiological responses to stress. *Journal of Abnormal Psychology*, 88(4), 369-380. [Crossref]
- Wheaton, B., Muthen, B., Alwin, D. F., & Summers, G. F. (1977). Assessing reliability and stability in panel models. *Sociological Methodology*, 8, 84-136. [Crossref]
- Yavuz, G., & Doğan, N. (2015). Using Velicer's Map Test and Horn's Parallel Analysis for Determining Component Number. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 176-188.
- Yu, C. Y. (2002). *Evaluating cutoff criteria of model fit indices for latent variable models with binary and continuous outcomes* (Unpublished PhD Thesis). University of California Los Angeles.